

Povijest Mossada

Revelante, Stefano

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:572776>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

STEFANO REVELANTE

POVIJEST MOSSADA

Završni rad

Pula, svibanj 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

STEFANO REVELANTE

POVIJEST MOSSADA

Završni rad

JMBAG: 0303016908, izvanredni student

Studijski smjer: preddiplomski studij povijesti

Predmet: Uvod u suvremenu povijest

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: povijest

Znanstvena grana: svjetska moderna i suvremena povijest

Mentor: izv. prof. dr. sc. Igor Duda

Sumentorica: doc. dr. sc. Iva Milovan Delić

Pula, svibanj 2017.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Stefano Revelante, kandidat za prvostupnika povijesti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 1. rujna 2017.

Student



IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Stefano Revelante dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom "Povijest Mossada" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljajući na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 1. rujna 2017.

Potpis

SADRŽAJ

Uvod.....	5
1. Nastanak države Izrael - pregled političkih događaja u 20. i 21. stoljeću.....	6
2. Ustroj izraelske obavještajne službe.....	12
2.1 Mossad.....	12
2.2 Rekviziti, regrutacija i trening.....	13
2.3 Shabak, Aman i Lakam.....	15
3. Osoblje Mossada.....	16
3.1 Direktori.....	16
3.2 Poznate žene u Mossadu.....	19
3.3 Poznati službenici.....	21
4. Mossad u 20. stoljeću.....	23
4.1 Lov na nacističke bjegunce.....	23
4.2 Najvažnije operacije u drugoj polovici 20. stoljeća.....	26
5. Mossad u 21. stoljeću.....	30
Zaključak.....	32
LITERATURA / IZVORI I LITERATURA.....	34
SAŽETAK.....	36
ABSTRACT.....	37

UVOD

Iduće godine izraelska država slavi svoju 70. godinu postojanja. Riječ je o zemlji koja je tokom cijele svoje povijesti u ratnom stanju, iz razloga što arapske države (osim Egipta i Jordana) na Bliskom Istoku ne prihvaćaju njenu suverenost. Argumenti tome su u početku bili protukolonijalni uglavnom jer su bili smatrani imperijalističkim kolonizatorima područja koja pripadaju arapskoj populaciji Palestine. Naknadno, zbog postepeno sve većeg gubljenja sekularističkog državnog identiteta i jačanja islamskog fundamentalizma u susjednim državama, otežava se pronalaženje mirovnog rješenja, tako da se i dalje sigurnost države temelji na njenu vojnu spremnost na potencijalne sukobe. Iz tog razloga važan je Mossad (u doslovnom prijevodu "institut"), najvažnija obavještajna služba Izraela za koju se smatra da je izmislila suvremeni način špijunaže.

U ovom radu prikazat ću kako se Mossad pronašao u vrtlogu događaja na Bliskom Istoku, koji su aktualni u suvremenoj povijesti druge polovice 20. i početka 21. stoljeća. Ukratko ću opisati povijest i prapovijest suvremenog Izraela, što će poslužiti kao povijesni okvir za događaje koji se tiču Mossada i pojašnjenje nekih povijesnih procesa u arapsko-židovski (lokalni etnički sukob u palestinskoj koloniji prije izraelske suverenosti), palestinsko-izraelski (sukob dvaju nacija koje polažu pravo na ista područja) te islamsko-hebrejski sukob (vjerski sukob zbog islamskog fundamentalizma). Djelovanje Mossada je baš zbog toga važno za suvremenu povijest. Usponom demokracije i medija u većini zemalja svijeta nemoralni činovi (na primjer otmica, ubojstvo ili raznorazni drugi oblici nasilja nad jednom osobom smatranom državnim neprijateljem) skandalozni su i neprihvatljivi za širu javnost, te zbog toga ne mogu se na lak način provesti i kasnije zataškati. Izrael je jedna od država u svijetu koje su uvele tajne službe sa ciljem tajnog djelovanja (u mnogo izvora takozvano *off-records* djelovanje) kako bi se ostvarili rezultati bez medijskog skandala, diplomatskih incidenta i izazivanja sukoba.

1. Nastanak države Izrael - pregled političkih događaja u 20. i 21. stoljeću

Nakon prvog cionističkog kongresa u Baselu, na kraju kolovoza 1897. godine, *cionizam*¹ dobiva konkretnu političku značajku. Valja napomenuti da ga većina Židova neće podržavati do kraja drugog svjetskog rata, kada su svijetu otkrivene grozote holokausta. Na Kongresu isticali su se Theodor Herzl i Max Simon Nordau, židovski intelektualci koji su utemeljili bazelski program za realizaciju cionističkih ciljeva. Kako bi se proveo bazelski program, smišljen je Herzlov plan.² Društvo Židova služiti će kao politička institucija, dok židovska kompanija koordinirati će migraciju Židova. Financijsku potporu pružat će Židovska kolonijalna banka i Židovski nacionalni fond.³

Prva i Druga *Aliyah*⁴ u razdoblju od 1882.-1914., bile su sastavljene od manjih skupina stručnjaka u raznoraznim sektorima ekonomske djelatnosti sa ciljem stvaranja temelja buduće države. Dolazi do osnivanja prvih *kvutz-a*⁵, poput Tel Aviva 1907. godine, gdje se osnivaju prve židovske stranke. U Tel Avivu doseljava se karizmatični student David Ben. Nedugo nakon dolaska, odabran je za predsjednika odbora svoje lokalne stranke. Grad postati će središte aktivnosti kolektivizma, socijalizma i borbe protiv arapskog stanovništva. Širi se pokret mladih Židova poznat kao *chalutz*⁶, važan jer će usaditi budući koncept nacije među mladima.

Pred kraj Prvog svjetskog rata, Palestina prestaje biti pokrajina Osmanskog Carstva te postaje britanska kolonija. Drugog studenog 1917. godine britanski ministar vanjskih poslova Arthur Balfour daje službenu izjavu u formi pisma (poznatu kao Balfourova deklaracija) o osnivanju židovske nacije u Palestini. Dolazi do prvih sukoba Arapa i Židova, koji se rješava represijom arapskog pokreta 1921. godine i objavom *Churchill White Papersa* godinu nakon. Dokument, kojeg je priznala Liga naroda, izjavljuje da neće cijela Palestina pripadati budućoj židovskoj državi, te da samo želi omogućiti njenu realizaciju.⁷

¹ Židovski nacionalistički pokret kojemu je cilj bio osnivanje i kasnije podržavanje Države Izraela na području Palestine, antička izraelska zemlja.

² Reich, Bernard, *A Brief History of Israel*, Facts On File Inc., New York, 2008., 14-17.

³ Colonna Vilasi, Antonella, *The History of Mossad*, AuthorHouse UK Ltd., Bloomington, 2014., 9-10.

⁴ Migracijski pokret Židova iz jedne države u Palestinu/Izrael, Reich, 13.

⁵ Veća urbana sredina koja će se proširiti u grad i odbaciti početni ruralni element, Colonna Vilasi, 5.

⁶ Pionirski cionistički pokret usmjeren prema pripremanju mladih Židova za život u agrarnim sjedištima koji se zalaže za model *Hagshame*, to jest vlastite realizacije unutar kolektiva., Isto, 6-7.

⁷ Reich, 18-19.

Sukobi se nastavljaju, a kulminirat će izbijanjem protukolonijalnog ustanka 1937. godine. Kako bi se okončala dugogodišnja problematika, Britanci izdaju treće „Bijele novine“ 1939. godine, uvođenjem velikih ograničenja Židovima i njihovoj imigraciji u Palestini (godišnji limit na broj mogućih imigranata). Situacija se uglavnom privremeno smiruje zbog izbijanja Drugog svjetskog rata. Također, Britancima je jasno da nemaju dugotrajno rješenje za taj sukob.⁸ David Ben Gurion i *Haganah*⁹ odgovaraju osnivanjem ogranka *Mossad Le'Aliyah Beth*¹⁰, koji će koordinirati ilegalnu migraciju te spašavanje Židova od 1939. do 1948. godine pod vodstvom Shaula Avigura. Krajem rata postaju vrlo aktivne militantske protubritanske skupine *Irgun* i *Stern*¹¹ koje su izvodile gerilske napade u Palestini. Britanci dovode problem pred generalnom komisijom UN-a 1947. godine. Odlučeno je da će se kolonijalna vlast Britanaca nad Palestinom okončati stvaranjem dvaju država, jedne arapske i jedne židovske sa Jeruzalemom pod kontrolom UN-a. Arapsko visoko vijeće protivilo se UN-ovoj odluci te se pripremalo za sukob, dok David Ben Gurion 14. svibnja 1948. godine proglašava državu Izrael i njenu nezavisnost, te postaje prvi premijer.¹²

Dan nakon toga, objavom rata arapske koalicije počinje izraelski rat za nezavisnost. Libanon napada sa sjevera, Sirija sa sjeverozapada Trans-Jordan i Irak sa centra, te Egipat s juga. Kršenjem UN-ovih sporazuma, arapska koalicija pogoršava situaciju za palestinske Arape i otežava proces stvaranja suverene i stabilne Palestine. Izrael uspijeva zaustaviti arapsku ofenzivu na sve fronte uglavnom zahvaljujući ratnom iskustvu i pripremi bivših *Haganaha* te ljudi koji su sudjelovali u Drugom svjetskom ratu, iako su bili loše opremljeni. Nakon ostvarenja jednomjesečnog primirja, koje im je omogućilo stjecanje nadmoći nabavom oružja i vojne opreme iz Francuske i Čehoslovačke, bombardirani su gradovi Damask i Kairo, a oslobođen je prethodno okupiran Tel Aviv. Rat se okončava u siječnju 1949. godine nakon poraza Egipćana u njihovoj zadnjoj ofenzivi. Konferencijom na Rodosu, Izrael sklapa pojedinačne mirovne sporazume sa članicama arapske koalicije. Također legitimizirana su osvajanja Nazareta, Centralne Galileje, gradova Loda i Ramleha. Za Palestince posljedice rata

⁸ Isto, 30-33.

⁹ Izraelska paravojna formacija koja je branila židovska naselja u Palestini od 1921. do 1948. godine, Isto, 23.

¹⁰ Kahana, Ephraim, *Historical Dictionary of Israeli Intelligence*, The Scarecrow Press Inc., Lanham, Maryland, 2006., 195-196.

¹¹ Militantske ekstremističke skupine koje su se ilegalno odcijepile od Haganah-a, Reich, 36-37.

¹² Reich, 38-44.

bile su katastrofalne, oko 700.000 završilo je u izbjeglištvu, dok su arapske zemlje pokazale svijetu svoju slabost i lakoću kojom su poražene.¹³

Uvođen je takozvani *Law of Return* koji omogućava židovskim imigrantima da odmah dobiju državljanstvo, te su im dodijeljene kuće koje su pripadale palestinskim izbjeglicama. Grade se nova naselja na novoosvojena područja te ruše se kuće koje bi ostale prazne kako se ne bi palestinske izbjeglice vratile. U Egiptu dolazi do državnog udara pukovnika Gamala Abdela Nassera Husseina, koji se veže sovjetskim blokom. Nakon eskalacije u odnosima s Egiptom i odobrenja od strane europskih sila za oružanu akciju, premijer Ben Gurion na kraju 1956. godine objavljuje rat Egiptu, poznat kao Sinajski rat, te u samo nekoliko dana vojno uništava Egipat. Ipak, zbog zahtjeva SAD-a da dođe do primirja i rizika većeg rata zbog Sovjetske prijetnje vojnom intervencijom, Izrael bio je primoran okončati sukobe i vratiti Egiptu osvojena područja.¹⁴

Nakon takve političke pobjede Nasser sklapa savezništvo sa Sirijom, dok 1959. godine Yasser Arafat zajedno s drugim palestinskim izbjeglicama osniva političku stranku Al-Fatah. U Siriji osnovana je socijalistička organizacija Baath koja je promovirala gerilske aktivnosti Palestinaca na sjevernom pograničnom području Izraela. Godine 1964., Al-Fatah pokreće palestinski oslobodilački pokret (*PLO*). Zbog svih tih događaja, u lipnju 1967. godine Izrael se odlučuje za preventivnu akciju (poznata kao šestodnevni rat). Arapske koalicijske vojske Egipta, Sirije, Jordana i palestinskih gerilaca su u kratkim, ali preciznim akcijama teško poražene (ujedno i zahvaljujući prikupljenim informacijama izraelskih agenta poput Eli Cohena i Wolfganga Lotza o lokacijama vojnih objekata te njihovog naoružanja). Izrael pripaja Zapadnu Obalu, Gazu, Sinajski poluotok, Golanske planine i ostatak Jeruzalema. Ovaj rat za arapske države označava početak islamskog fundamentalizma i kraj protu-kolonijalizma (jača se vjerska značajka konflikta, a gubi se sekularna).¹⁵

Nakon smrti Nassera 1970. godine, Egipat se udaljava od SSSR-a i približava se SAD-u sa ciljem da dobije potporu kako bi vratili izgubljena područja, a na vlast dolazi Anwar El-Sadat. Egipat, Sirija i Jordan uz financijsku potporu Libije i njenog vođe Muammara Gaddafija planiraju napad na Izrael. U listopadu 1973. Sirija i Egipat iznenadno kreću u ofenzivu tokom izraelskog Yom Kippur praznika, poznata kao Yom

¹³ Colonna Vilasi, 18-19.

¹⁴ Isto, 20-21.

¹⁵ Isto, 22- 23.

Kippur rat, i osvajaju tvrđavu Bar Lev i Golansku visoravan. Zahvaljujući zračnom mostu SAD-a, Izrael kreće u kontraofenzivu na Sinaj. Do smirivanja tenzija dolazi tek 1978. sastankom predsjednika SAD-a Jimmy Cartera s El-Sadatom i izraelskim premijerom Menachem Beginom. Izrael se povlači sa Sinaja u zamjenu za državno priznavanje od strane Egipta. Egipat je zbog tog ugovora izbačen iz arapske lige, dok su El-Sadata usmrtili 1981. islamistički fundamentalisti.¹⁶

U međuvremenu *PLO* se sve više jača kao pokret, pogotovo nakon izraelske okupacije južnog Libanona. Situacija eskalira 1982. godine kada *PLO* vrši atentat na izraelskog ambasadora koji biva teško ranjavan. Izraelski ministar obrane Ariel Sharon uništava Libanon (gdje su Palestinci i *PLO* militanti boravili) bombardiranjima, a štab *PLO*-a bježi u Tunis. Broj izraelskih žrtava bio je visok zbog žestokog otpora libanonskog *Hezbollah*-a (islamistička božja partija). Rat završava kao teški promašaj Izraela, mnogo viših oficira biva raspušteno, a Sharon, nakon žestokih prosvjeda Izraelaca i istrage (kojom se utvrđuje krivnja zbog masakra izbjeglica u nekoliko lokacija), proglašen je nesposobnim i maknut je sa vlasti.¹⁷

Libanonski rat označio je daljnju radikalizaciju protuizraelskih pokreta poput *PLO*, sve češćim bombaško-samoubilački napadima. Od osnivanja do 1986. *PLO* izvršio je tisuće gerilskih napada i atentata, brinuo se za palestinske izbjeglice, no dugoročno gledano nije uspio dati konačno rješenje. Loši uvjeti u Gazi i Zapadnoj Obali doveli su do ustanka Palestinaca 1987. godine u izraelskim područjima poznat pod nazivom *Intifada*. Ustanak je uzrokovao oko 800 žrtava u Izraelu i povećao rizik građanskog rata.¹⁸ Kralj Hussein iz Jordanije povlači se iz Zapadne Obale 1988. godine, a Palestinski nacionalni koncil proglašava u Alžiru simboličko osnivanje države Palestine na područjima West Banka i Gaze.¹⁹

Početak mirovnih pregovora 1993. godine, predsjednik Izraela Shimon Peres i član vodstva *PLO*-a Abu Mazen potpisuju oslovske sporazume kojima Izrael daje Palestini autoritet i pravo da upravlja pojasom Gaze i dijelovima Zapadne Obale, uz obećanje Palestine da prizna Izrael kao suverenu državu i okonča terorizam i gerilske napade. Unatoč sporazumu, dolazi do ubojstva izraelskog premijera Yitzhak Rabina od strane ekstremno desničarskog Židova. Izraelska javnost bila je zgrožena od

¹⁶ Isto, 24-25.

¹⁷ Isto, 26-27.

¹⁸ Reich, 151.

¹⁹ Colonna Vilasi, 31.

nastavka samoubilačkih napada Palestinaca (koji su to činili zbog nezadovoljstva uzrokovanim širenjem izraelskih naselja na njihovo područje). Ipak dolazi do parcijalnog uspjeha 1994. godine, kada Jordan postaje druga arapska država nakon Egipta koja će normalizirati odnose sa Izraelom potpisivanjem mirovnog sporazuma.²⁰

Pod vodstvom Benjamina Netanyahua na kraju 20. stoljeća nastavljaju se mirovni pokušaji, dogovoreno je povlačenje Izraela iz grada Hebrona. Njegov nasljednik Ehud Barak povlači vojsku sa južnog Libanona okončavajući okupaciju nakon 18 godina. Pregovara sa Arafatom uz prisustvo predsjednika SAD-a Bill Clintona, nudeći mu priznavanje 95% Zapadne Obale i Gazu kao palestinsko područje, dok će Jeruzalem biti zajednički glavni grad dvaju država. Mirovni sporazumi propadaju, te 2000. počinje druga *Intifada*, tokom koje dolazi do izgradnje zida oko West Banka, i intervencije *IDF*-a (Izraelska defenzivna vojska) na tim područjima. Okončava se početkom 2005. godine, kada na čelu *PLO*-a dolazi Abu Mazen (nekoliko mjeseci nakon Arafatove smrti), sa tvrdnjom da se nasiljem i bombaškim atentatima neće postići palestinski ciljevi.²¹

U srpnju 2006. godine napadom topništva Hezbollah-a na sjeverna izraelska naselja i otmicom dvojice izraelskih vojnika, dolazi do drugog Libanonskog rata. Nakon izraelske oružane intervencije i rezolucije UN-a (embargo na oružje za Hezbollah), okončava se jednomjesečni rat. Hezbollah je dovoljno razoružan i oslabljen za smirenje daljnjih sukoba. Sukob je znatno oštetio mirovni proces sa Palestinom, prvenstveno jer je motivirao novije političke skupine da preuzmu gerilski protuizraelski način djelovanja bombaških atentata i raketnih napada.²² Jedna od takvih skupina bila je Hamas²³, koja 2007. godine preuzima vodstvo pojasa Gaze. Izraelsko-palestinski odnosi pogoršavaju se početkom 2008. godine kada izraelski ministar obrane Ehud Barak uvodi vojnu blokadu i raznorazne restrikcije na pojas Gaze.²⁴ Zbog sve češćih raketnih napada Hamas-a, Izrael se odlučuje krajem 2008. i početkom 2009. godine na vojnu intervenciju poznatu kao operacija *Cast Lead* sa glavnim ciljem uklanjanja vođa Hamas-a i okončanja borbe. Sukobi su znatno podijelili svjetsku javnost zbog stradavanja izraelskih civila s jedne strane (to jest da je *IDF* prisiljen ratovati kako bi štitio izraelske građane, dok stradali Palestinci su kolateralne žrtve navodno iz razloga

²⁰ Reich, 161, 169, 173-178.

²¹ Isto, 190-195, 200-202, 208, 227, 229-230 i 235-237, 266.

²² Isto, 278-279.

²³ Kahana, 286-288.

²⁴ Reich, 290.

što Hamas provodi napade iz područja gdje se nalazi mnoštvo civila), i optužbe Palestinaca da *IDF* čini genocid (puno veći je broj stradalih Palestinaca naprema Izraelcima) nad palestinskom stanovništvu tokom vojnih operacija. Ubrzo, Hamas proglašava prekid borba i otvaranje granica,²⁵ iako raketni napadi Hamas-a i razne odmazde Izraela poput operacije *Pillar of Defense* 2012. godine i operacije *Protective Edge*²⁶ 2014. godine se do dandanas nikad nisu okončale.

Dakle vidimo da su arapsko-židovski i palestinsko-izraelski sukobi stalno prisutni od razdoblja prvih imigracija Židova kroz gotovo cijelo 20. stoljeće do današnjega dana. Izraelske tajne službe Mossada i Amana bile su ključne u nabavi informacija i sabotazi vojnih istraživačkih programa u cilju ostvarenja vojnih pobjeda u drugoj polovici 20. stoljeća i početkom 21. stoljeća. Ipak riječ je o sitnim pobjedama, jer je loša ekonomska i socijalna situacija Palestinaca dovela do dolaska na vlasti Hamasa.

²⁵ Shindler Colin, *A History of Modern Israel*, Cambridge University Press, New York, 2013., 372-380.

²⁶"Gaza crisis: Toll of operations in Gaza", *British Broadcasting Corporation (BBC)*, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28439404>, 15. kolovoza 2017.

2. Ustroj izraelske obavještajne službe

Premijer Ben Gurion osniva izraelsku tajnu službu 1951. godine. Svrhe su joj zaštita novonastale države kroz neutralizaciju potencijalnih i aktualnih prijetnji²⁷ te suradnja sa ministarstvom vanjskih poslova u cilju održavanju diplomatskih odnosa, zaštiti prava građana procjenjivanjem političkih situacija i skupljanjem informacija, pogotovo na Bliskom Istoku.²⁸ Glavni problem u realizaciji njezinih ciljeva je politička interferencija koja stvara pritiske u cilju ostvarivanja rezultata, ali istovremeno izbjegava preuzimanje odgovornosti u slučaju kada bi operacija bila neuspješna. Razlozi toj interferenciji su uglavnom opravdani jer izraelska država troši stotine milijuna dolara i zapošljava velik broj ljudi, a važnost njezinog uspjeha u operacijama je velika, jer može označiti razliku između pobjede ili poraza u nadolazećim ratovima te ponekad sprječavanje rata. Izraelske tajne službe su Mossad, Shabak, Aman i Lakam.²⁹

2.1. Mossad

Mossad je osnovan u ožujku/travnju 1951. godine pod punim nazivom *Ha Mossad Le Teum* i vodstvom direktora Reuven Shilolah. Pod vodstvom Meir Amit-a, 1963. godine dolazi do promjene u nazivu kojim je i dandanas poznat, *Ha- Mossad le-Mod'in ule-Tafkidim Meyuchadim* (Institut za špijunažu i posebne zadatke). Sjedište Mossada nalazi se u Tel Avivu, a zbog ranjivosti Izraela kao konfliktne zone na Bliskom Istoku evoluirala se da postane vrlo militaristička tajna služba. Njen uspjeh ovisi o dvojnim agentima koji rade u susjednim arapskim zemljama u cilju eliminiranja samoubilačkih bombaških napada i ubojstva od strane ekstremnijih palestinskih oslobodilačkih skupina poput *PLO*-a i Hamasa. U slučajima neuspjeha, oštro su ih kritizirale međunarodne udruge koje se bore za ljudska prava, zbog slučaja poput afere

²⁷ „*Colonna Vilasi*“, stranica 33.

²⁸ Rabiger, Joanna, „*Israeli Intelligence*“, Government Intelligence Agencies, 10. studeni 2002., stranica 89.

²⁹ „*Colonna Vilasi*“, stranice 33.-36.

Lillehammer 1974. godine kada je greškom ubijen konobar u Norveškoj ili slučaja kada nisu uspjeli zaštititi ministra Yitzaka Rabina 1995. godine.³⁰

Iz godine u godinu broj zaposlenika je varirao, od postignutog maksimuma od 2000 ljudi do sadašnjih 1200 zaposlenih u više odjela. Glavni odjel je onaj za posebne operacije poznat kao *Metsada*, paravojni odjel službe koji se bavi sabotazom i eliminacijom određenih meta. U ovom odjelu spada *Kidon*³¹ (u prijevodu bajuneta), famozni elitni dio u kojem spadaju odabrani agenti. Odjel za obavještavanje koji se brine za operacije u inozemstvu ima mnoštvo sekcija u različite strane svijeta, svaka sa službenikom voditeljem i manjom količinom agenta. Odjel za političke aktivnosti održava odnose sa stranim tajnim službama, čak i sa državama koje nemaju diplomatske odnose sa Izraelom, dok psihološki odjel (*LAP-Lohamah Psichlogit*) se brine za propagandu i psihološki rat.³² Također u lipnju 2017. godine pokrenut je novi projekt pod nazivom *Libertad*, za razvoj novih tehnologija.³³

Iz ovoga proizlazi da je Mossad vrlo specifična tajna služba sa jakim militarističkim elementom. No, unatoč visokoj reputaciji, razini sposobnosti i organizacije, ipak nije nepogrješiva.

2.2. Rekviziti, regrutacija i trening

Kraj Hladnog rata označio je za Mossad potrebu za promjene. Što znači da regrutacija intelektualaca i znanstvenika postaje prioritetna dok regrutacija vještih iznadprosječnih vojnika postaje manje bitnom. Jasno je da je regrutacija i treniranje novih članova šakaljiva faza mossadovih operacija iz razloga što kriva procjena može dovesti do situacija poput one sa bivšim agentom Viktorom Ostrovskyem, koji je naknadno napustio Mossad te napisao i objavio knjigu o njegovom iskustvu. Iz tog razloga potencijalni agent testiran je mjesecima i tek nakon mnogo testova počinju

³⁰ „*Rabiger*“, stranice 83. i 87. i „*Colonna Vilasi*“, stranica 36.

³¹ „*Inside Israel's super-secret intelligence agency*“, Columbia Broadcasting System (CBS) Interactive Inc., <https://www.cbsnews.com/news/inside-israels-super-secret-intelligence-agency/> 15. kolovoza 2017.

³² „*Rabiger*“, stranice 84.-86.

³³ „*Grand Challenges 2017*“, Libertad Ventures Fund, <http://www.libertad.gov.il/eng/index.html>, 31. kolovoza 2017.

pravi treninzi u mossadovoj akademiji, poznata kao *Midrasha*. Trening je iznimno težak, u omjeru 15 od 500 potencijalnih agenta ga uspješno završava i postaje *katsa*, agent početnik koji mora biti sposoban u održavanju vlastite mreže informatora.³⁴

Što se tiče borbenih sposobnosti agenta na terenu, Mossad koristi varijacije Krav Mage, borilačka vještina koju je stvorio 1948. godine Imi Lichtenfeld, tadašnji glavni zapovjednik zadužen za treniranje *IDF-a* što se tiče borbe prsa u prsa i njihove kondicije. Stvorio ju je na temelju osobnih iskustva (koje je stekao boreći se na stranu Britanaca tokom Drugog svjetskoga rata) kao vještinu za brzu reakciju i onesposobljavanje protivnika u slučaju nasilnog napada. Krav Magu je utemeljio zahvaljujući njegovom poznavanju boksa i hrvanja, ali i uličnog stila borbe palicama, noževima te situacija sa više napadača.³⁵

Što se tiče spola agenta na terenu, preferiraju se žene, što je vidljivo u jednom intervjuu bivšeg direktora Mossada, Tamira Parda (direktor od 2011. do 2016. godine): "Mi smo vojnici bez oružja. Naša oružja su samo naša sposobnost u predviđanju i percipiranju situacija. Naša nevidljivost je naš ključni faktor. Žene ne samo da su sposobne poput muškaraca u takozvanom tajnom ratu, nego one zapravo imaju to dodatno nešto više". Također navodi kako je broj terenskih agentica jednak broju muškaraca agenta te da žene ulaze u službu u ranim dvadesetima, dok muškarac iste dobi u većinu slučajeva nije još spreman za takvu vrstu službe jer muškarci odrastaju sporije nego žene. Dalje Pardo dodaje kako žene imaju dar intuicije te su superiornije od muškaraca u procjenjivanju situacija jer njima ego nikada ne stvara probleme u izvršavanju određenih zadataka, a psihička izdržljivost im je veća od muškaraca jer su u stanju voditi takav život i kada imaju obitelj. Osim spolne preferencije navodi kako su osobe bez straha opasne i ne čine dobre agente iz razloga što takve osobe znaju biti neoprezne.³⁶

Što se jezičnih sposobnosti tiče, potrebne su visoka razina ekstrovertnosti i sposobnosti uvjeravanja ili kako ih bivši direktor Efraim Halevy (direktor od 1998. do 2002.) naziva "sposobnost blagog uvjeravanja", to jest znati procijeniti točan trenutak kada je osoba dovoljno opuštena i ranjiva da joj se postavi pitanje u cilju dobivanja

³⁴ „*Colonna Vilasi*“, stranice 37. i 38.

³⁵ „*Our History*“, Krav Maga Worldwide, <https://www.kravmaga.com/about-us/our-history/>, 15. kolovoza 2017.

³⁶ „*Colonna Vilasi*“, stranice 102. i 103.

željene informacije bez korištenja prijetnji i nasilja (koje nisu u svakom slučaju djelotvorne metode).³⁷

Vidljivo je da nije lako postati mossadovim agentom, te da je razdoblje nakon Hladnog rata pokrenulo niz promjena što se tiče sastava članova Instituta. Te promjene su najviše vidljive pod Pardovim i Halevijevim vodstvom. Više se cijeni ženski rod, dok je djelovanje, uz nekoliko iznimka postalo više diplomatsko i prikriveno, a manje vojno.

2.3. Shabak, Aman i Lakam

Sherut ha-Bitachon ha-Klali opće poznat pod akronimom Shabak ili kraticom Shin Bet, je naziv za opću sigurnosnu službu. Osnovan je 1948. godine, a bit će ogranak *IDF-a* i baviti će se logistikom za vojsku do 1950. godine, kada postaje civilni odjel za menadžment. Shin Bet ima prilično visoku slobodu djelovanja i odgovara isključivo i direktno premijeru. Nakon 1953. godine postaje potpuno operativan kada novi direktor Amos Manor čini od Shin Bet-a glavnu organizaciju za kontrašpijunažu država sovjetskog bloka. Bili su aktivni u kontroli i nadzoru židovskih imigranata Istočne Europe, te nadzoru područja Izraela gdje živi arapsko stanovništvo. Podijeljen je u tri odjela. Odjel za arapsko pitanje brine se za antiterorističke aktivnosti i politička prevrtanja, također održava indeks sa arapskim teroristima. Odjel za nearapska pitanja je usredotočen na nearapske države, sprječavanje infiltracije stranih obavještajnih službi i kontrolu imigranata pogotovo iz bivšeg sovjetskog bloka i Istočne Europe. Odjel za zaštitu i sigurnost bavi se zaštitom izraelskih državnih objekta, ambasada, tvornice oružja, istraživačkih središta i nacionalne zrakoplovne kompanije.³⁸

Aman, skraćeno od *Agaf ha-Modi'in*, je vojna tajna služba koja se bavi vojnim informacijama. Djeluje kao veza između Izraela i stranih tajnih službi, a nezavisna je od drugih izraelskih tajnih službi. Jedan od najpoznatijih odjela je *Sayeret Maktal*, koji se bavi analizom prikupljenih obavještajnih podataka (vezani za obujam i opremu

³⁷Ari Gross, Judah, "Ex-Mossad chief: On thwarting Iran, Netanyahu should be speaking to Putin, not Trump", The Times of Israel, <http://www.timesofisrael.com/ex-mossad-chief-on-thwarting-iran-netanyahu-should-be-speaking-to-putin-not-trump/>, 15. kolovoza 2017.

³⁸ „Colonna Vilasi“, stranice 38.-40.

arapskih vojska) i protuterorizmom.³⁹ Drugi odjeli poput onoga za komunikaciju i onoga za elektroniku skupljaju podatke za *Sayeret Maktal*.⁴⁰

Lakam, također u nekim izvorima poznat kao *Lekem*, bio je odjel za industrijsku špijunažu i istraživanja koji je 1986. godine raspušten zbog skandala sa slučajem *Pollard*.⁴¹

Jasno je da Mossad ne može djelovati bez jake organizacijske strukture u pozadini, te prisustva drugih obavještajnih službi poput *Amana*, *Shabaka* i nekadašnjeg *Lakama*. To su samostalne organizacije sa vlastitom strukturom koje su u mnogim slučajevima pružale ključnu asistenciju u operacijama.

3. Osoblje Mossada

3.1. Direktori

Reuven Shilolah bio je prvi direktor Mossada (od 1949. do 1952. godine). Njegovo vodstvo bilo je označeno birokratskim borbama, zbog kojih je Mossad postao operativan tek 1951. godine. Osnovan je neslužbeno dvije godine ranije, nakon što su paravojni *Hagannah* i njezin odjel *Mossad Le'Aliyah Beth* raspušteni krajem britanskog mandata u Palestini.⁴²

Isser Harel preuzima direktorsku ulogu 1952. godine, nakon što je četiri godine vodio *Shin Bet*. Bio je poznat pod nadimkom, *HaMemuneh* (hebrejski, u prijevodu "odgovorni"), a njegov jedanaestogodišnji mandat označen je uspjesima poput lova na nacističkog ratnog zločinca Adolfa Eichmanna i nabave pisane verzije tajnog govora Nikite Hruščova.⁴³ Ipak 1963. godine, zbog kolateralnih žrtava operacije *Damocles* i nesuglasice s premijerom Ben Gurionom, prisiljen je dati ostavku.⁴⁴

³⁹ *Rabiger, stranice 88. i 89.*

⁴⁰ *Colonna Vilasi, stranica 41.*

⁴¹ *Colonna Vilasi, stranica 38.*

⁴² *isto, stranice 36. i 37.*

⁴³ *Isto, stranice 41. i 42.*

⁴⁴ *Kahana, stranice 108. i 109.*

Iste godine bivši general-bojnik u *Amanu* Meir Amit postaje novi direktor Mossada. On je posebna ličnost tvrdog, ponekad svadljivog karaktera, ali istovremeno je i poslovni čovjek koji se školovao u sveučilištu Kolumbija u New Yorku. Tokom njegovog petogodišnjeg mandata stječe velike uspjehe što se tiče afere sa Eli Cohenom i nabave vojnih informacija koje će omogućiti Izraelu dominaciju u Šestodnevnom ratu 1967. godine. Njegova moć, popularnost i autonomija dostižu opasne razine te zbog toga mu premijer Levi Eshkol daje otkaz. Izraelski predsjednik Shimon Peres 2009. godine opisuje Amitovu ulogu na slijedeći način: "Generacije Izraelaca, cijele generacije djece duguju Meir Amitu za njegov ogroman doprinos u izgradnji Izraela kao snažne i zastrašujuće sile."⁴⁵

General-bojnik *IDF-a* Zvi Zamir prihvaća ulogu direktora Mossada 1968. godine. Tokom njegovog šestogodišnjeg mandata borio se protiv palestinskog terorizma, vidljivog pogotovo atentatom u Münchenu 1972. godine gdje su se održavale Olimpijske igre. Nakon tragičnog događaja pokrenuta je operacija *Wrath of God*, tokom koje bilo je uspjeha, ali i promašaja poput afere u *Lilehammeru*.⁴⁶

Nakon Zamira 1974. godine, general-bojnik Yitzhak Hofi dolazi na poziciji direktora 1974. godine, gdje će se zadržati narednih 8 godina. U tom razdoblju poznate su operacija *Thunderbolt*, to jest spašavanje taoca u zračnoj luci Entebbe, i sabotaža iračkog nuklearnog programa poznata kao operacija *Sphinx*.⁴⁷

Hofijev zamjenik Nahum Admoni preuzima direktorsku ulogu 1982. godine. Tokom njegovog sedmogodišnjeg mandata bilo je mnogo političkog i birokratskog pritiska, uzrokovanog uglavnom slučajem Pollard 1986. godine. U ovom periodu poznati su slučajevi Jadid i Vanunu, te ubojstvo Abu Jihada. Ipak sve ove uspješne operacije zasjenjene su novim skandalom, ovaj put u engleskom gradu Hull, gdje dolazi do uhićenja mossadovog agenta Ismail Sowan optužbom ubojstva i falsifikacije britanske putovnice. Admoni uzima odgovornost te smijenjen je 1989. godine, smatran je jedan od najlošijih direktora Mossada.⁴⁸

Shabtai Shavit postaje direktor nakon admonijevog smjenjivanja. U njegovom mandatu poznate su operacija *Babylon* i ubojstvo Fathi Shakaki-ja. Također u samom

⁴⁵ "Colonna Vilas"i, stranice 42. i 43.

⁴⁶ Isto, stranice 43. i 44.

⁴⁷ Isto, stranica 45.

⁴⁸ isto, stranice 45.- 47.

početku mandata 1990. godine trebao se suočavati s publikacijom knjige Viktora Ostrovskyija, bivšeg *katsa* agenta koji je izložio Svijetu metode Mossada, posebno one ilegalne.⁴⁹

Dani Yatom vodit će Mossad od 1996. do 1998. godine, u najgorem trenutku u povijesti institucije, gdje je reputacija organizacije na vrlo niskoj razini a tajnost djelovanja ugrožena. Od ovog trenutka uloga direktora Mossada nije više tajna tijekom mandata (prije Yatoma bi se identitet direktora saznao tek na kraju mandata u cilju njegove sigurnosti, a tokom bio bi javnosti poznat kao "S"). Zbog atentata u srpnju 1997. godine, u rujnu iste godine organizirana je neuspješna akcija kako bi se odstranio vođa Hamasa Khaled Mas'hal. Iste godine dolazi do dezerterstva i namjernog pribavljanja krivih informacija Yehude Gila, mossadovog agenta u Siriji.⁵⁰

Ephraim Halevy dolazi na poziciju direktora 1998. godine, a zadržat će se do 2002. godine. Prije toga bio je vice direktor Shabtai Shavita, izraelski ambasador u Europskoj Uniji te savjetnik petorice izraelskih premijera (Yitzhak Shamir, Yitzhak Rabin, Benjamin Netanyahu, Ehud Barak i Ariel Sharon). Sve to ukazuje kako je bio sposoban diplomat za razliku od nekih ranijih direktora sa vojnim mentalitetom. Pokušao je promijeniti hladno-ratni način razmišljanja. Prethodno, službenici bi shvaćali službu poput jedne velike porodice sa borbenim duhom i međusobnim prijateljskim odnosima, dok Halevy se borio protiv ovog mentaliteta te je želio uvesti poslovni model u cilju modernizacije Mossada. Uvijek je tvrdio da je radikalni fundamentalistički Islam najveća prijetnja za Čovječanstvo i Izrael, te da je jedino rješenje preventivni rat protiv skupina poput Al-Quaeda, Hamas i Hezbollah.⁵¹

General-bojnik *IDF-a* Meir Dagan (po odabiru premijera Ariela Sharona), bio je deseti direktor Mossada sa jakim hladnoratovskim mentalitetom i potpuno suprotna ličnost od njegovog prethodnika, što je vidljivo u njegovom strogom djelovanju. Želio je vratiti Mossad na razine iz sedamdesetih godina i nije se slagao sa halevyijevom reformacijom Mossada i njegovim načinom djelovanja, što kroz njegov mandat je rezultiralo u davanju ostavke ponekih službenika. Odabran je zbog situacije u kojoj se Izrael nalazio, to jest *Druga Intifada* i pojačana teroristička aktivnost onih godina.⁵²

⁴⁹ Isto, stranice 48. i 49.

⁵⁰ Isto, stranice 48-50

⁵¹ "*Colonna Vilasi*", stranice 50. i 51.

⁵² Isto, 51. i 52.

Tamir Pardo voditi će Mossad od 2011. do 2016. godine. Odabran je nakon mnogo godina djelovanja u elitnim postrojbama *IDF-a* (poput sudjelovanja u *operaciji Thunderbolt* u zračnoj luci Entebbe 1976. godine) i naknadno u Mossadu. Odmah na početku mandata njemački mediji optužuju ga bez legitimnih izvora i dokaza za ubojstvo iranskog nuklearnog znanstvenika Darioush Rezaeinejad.⁵³

Nekad premijerov savjetnik za nacionalnu sigurnost i pardov zamjenik Yosef Meir Cohen, imenovan je kao pardov nasljednik na čelu Mossada, te započinje 2016. godine svoj mandat koji je dandanas u tijeku.⁵⁴ Bivši *katsa* Cohen u njegovom prvom govoru nagovještava važnost i aktualnost cyber-sigurnosti, koja je u 21. stoljeću postala prioritetna grana kada je u pitanju nacionalna sigurnost.⁵⁵

Dakle vidimo da je zlatno razdoblje Mossada bilo šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća, dok su osamdesete i devedesete godine bile dekadentne. Tokom Hladnoga rata direktori bili su visoko rangirana vojna lica u *IDF-u*, dok su se poslije zahtijevale većinom intelektualne osobe, a vojno iskustvo bilo je u drugom planu.

3.2. Poznate žene u Mossadu

Prije formiranja Izraela i Mossada, *Mossad Le'Aliyah Beth* bio je tajni odjel paravojnog *Hagannah*, kojem je cilj bio koordiniranje ilegalne migracije što većeg broja Židova u toku Drugoga svjetskoga rata. Ada Ascarelli Sereni ulazi u Mossad tek 1944. godine nakon gubitka njenog supruga Enzo (uhvaćen i naknadno pogubljen u nacističkom logoru Dachau). Shaul Avigur postavlja ju na čelu talijanskog odjela u razdoblju od srpnja 1945. godine do svibnja 1948. godine. Bila je prerušena u menadžera i poznata pod lažnim imenom Daniela u klubu židovskih vojnika u Italiji. Bila je poznata kao autoritativna osoba koja nije oklijevala smjenjivati neistomišljenike, a s druge strane znala je poslušat savjet Avigura i nekoliko drugih aktivista sa kojima je radila. U tri godine djelovanja organizirala je 30 brodova koji su prevozili 24.000

⁵³ Isto, 53.

⁵⁴ "Yossi Cohen takes the reins as new Mossad chief", The Times of Israel, <http://www.timesofisrael.com/yossi-cohen-takes-the-reins-as-new-mossad-chief/> 15. kolovoza 2017.

⁵⁵Melman, Yossi, "Analysis: The Challenges facing Israel's next Mossad chief", Jpost Inc., <http://www.jpost.com/Israel-News/Politics-And-Diplomacy/Analysis-The-challenges-facing-Israel's-next-Mossad-chief-436676> 15. kolovoza 2017.

Židova koji su preživjeli holokaust do Palestine. Također organizirala je ilegalno prevoženje oružja za Židove u Palestini. Talijanski lučki službenici bili su upoznati onime što se dešava, surađivali su sa Sereni i brinuli se da održe diskretnost, što je pokazatelj njene vještine. Nakon 1948. godine nije se više angažirala u političke sfere, te dobiva izraelsku nagradu 1995. godine.⁵⁶

Sylvia Raphael rođena je u južnoafričkom gradu Pretoria, a regrutirana je u Mossadu nedugo nakon preseljenja u jedno naselje blizu Jeruzalema. Sudjelovala je u mnoštvo operacija i bila je poprilično uspješna sve do *afere u Lillehammeru* 1973. godine po čemu je Svijetu postala poznata. Lillehammer je manji grad u Norveškoj, gdje se navodno skrivao palestinski terorist. Nakon što su ga ubili ispostavilo se da je riječ o grešci, te da je ubijen nevini marokanski konobar. Norveška policija privela je sve članove tima (Dan Arbel, Marianne Gladnikoff, Sylvia Raphael i Michael Dorf). Raphael je osuđena na pet godina zatvora. Iako su je oslobodili nakon 11 mjeseci, ova afera označava kraj njene karijere u Mossadu.⁵⁷

Cheryl Ben-Tov ulazi u Mossad preko njenog supruga koji je bio član Aman-a, njen položaj bio je *bath levayah*, (niži časnik, čin unutar Mossada namjenjen za žene koji je bio ekvivalent *katsa*). Poznata je po uspjehu u otmici Mordechai Vanunua. Vanunu je bio nuklearni fizičar koji je želio izdati izraelske nuklearne tajne jednom novinaru britanskog *Sunday Times-a*. Nakon susretanja sa njime predstavila mu se pod lažnim imenom Cindy. Tjedan dana nakon što ga je zavela, nagovorila je Vanunua da zajedno otputuju u Rim (u krugovima Mossada poznata kao *honey trap* metoda). U Rimu ga je dočekao njezin tim te je imobiliziran i odveden u Jeruzalem na suđenje.⁵⁸

Vidljivo je da su, čak i u razdoblju kada nisu bile toliko cijenjene koliko u godinama nakon Hladnoga rata, žene poput Ben Tov i Raphael bile sastavni dio mossadovih terenskih timova. U slučaju Sereni, imale su i poziciju moći unutar Instituta.

⁵⁶ Rosenberg-Friedman, Lilach, "*National mission, feminine identity and female leadership in a mythical masculine organization: The story of Ada Sereni, head of the Mossad Le'Aliyah in Italy during the 1940s*", *Women's Studies*, 2014., stranice 589, 590, 595-605

⁵⁷ Kahana, stranice 236. i 237.

⁵⁸ Isto, stranica 44.

3.3. Poznati službenici

Wolfgang Lotz poznat je po njegovom sudjelovanju u operaciji *Damocles*, to jest mossadovom sabotiranju vojnog raketnog programa u nasserovom Egiptu. Poznat je po neprocjenjivim informacijama nabavljene prije šestodnevnog rata koje su omogućile brzu pobjedu Izraela. Rođen je u Njemačkoj, a dolaskom na vlasti Hitlera 1933. godine, migrira u Tel Aviv gdje upisuje poljoprivrednu školu. Pridružuje se *Hagannahu* 1936. godine. Brzo stječe dobru reputaciju jer je bio dobar u treniranju konja i fluentno govorio engleski, njemački, hebrejski i arapski jezik. Početkom Drugoga svjetskoga rata pridružuje se britanskoj vojsci gdje je djelovao kao inspektor u ispitivanjima i izvlačio bitne informacije iz njemačkih zatočenih vojnika. Nakon rata pridružuje se *IDF-u* kao poručnik sve do čina bojnika u sinajskom ratu 1956. godine. Izraelske tajne službe (prvo Aman pa kasnije Mossad) primjećuju sposobnog, hrabrog čovjeka koji ne izgleda kao tipičan Židov. Nakon intenzivnog treninga u tehnikama špijunaže, povijesti, politike i kulture Egipta, postavljaju ga na tajni zadatak u Egiptu. Njegov zadatak podrazumijevao je da prati aktivnost znanstvenika i učenjaka u Egiptu te sastavljanje popisa egipatskog naoružanja i ostalih vojnih informacija. Sprijateljio se sa generalima Gahourab i Osman, preko kojih je saznao mnoštvo informacija predstavljajući se kao uzgajivač konja i stručnjak u konjskim utrkama, sport koji mu je omogućio zblizavanje egipatskoj eliti. Također slao je prijeteća pisma učenjacima i znanstvenicima kako bi ih prisilio da napuste Egipat. Sve je dobro teklo do prepirka između Nassera i BRD-a, zbog koje je naredio uhićenje tridesetorice Nijemaca u Egiptu među kojima je bio i Lotz, koji je sve priznao zbog uvjerenja da su ga razotkrili, ne znajući prave razloge uhićenja. Ipak uspijeva izbjeći smrtnu kaznu predstavljajući se kao naivan bivši njemački *Africa korps* vojnik, tvrdeći da su ga arogantni Židovi prisilili u zamjenu za novac, jer mu je životni san bio otvaranje ranča. Osuđen je na doživotni zatvor 1965. godine. Ipak, nakon tri godine u dogovoru egipatske i izraelske vlade, pušten je na slobodu zajedno sa drugim izraelskim zatvorenicima. Vraća se u Izrael gdje se povlači i nastavlja sa mirnim životom. Postao je poznat u povijesti špijunaže kao "*oko Tel Aviva u Kairu*".⁵⁹

⁵⁹ Isto, stranice 161.-168.

Eli Cohen, rođen u Egiptu, bio je vrlo sposoban agent visokog kvocijenta inteligencije, dobrog pamćenja i jake sposobnosti držanja tajni. Bio je poznat pod nadimkom "naš čovjek u Damasku". Rekrutiran je unatoč uvođenju novog pravila pedesetih godina 20. stoljeća da se ne regrutiraju agenti u židovskoj dijaspori. Boravio je u Izraelu godinu dana u sklopu njegovog treninga da bi se vratio u Aleksandriju nakon toga. Nakon sinajskog rata, svi aleksandrijski Židovi izbačeni su iz države, a on ulazi u *IDF-u* kao vojni prevoditelj. Osim hebrejskog poznao je engleski, francuski i arapski jezik. Njegov istočnjački izgled i neustrašivost, zajedno sa njegovim sposobnostima, činile su ga savršenim kandidatom za infiltraciju u Siriju. Osim toga Mossad mu daje dodatan trening, koji je podrazumijevao slijedeće: vožnju pod pritiskom i visokim brzinama, sabotaza, vještine korištenja manjih oružja, topografija, čitanje mapa, kriptografija i korištenje radija u cilju slanja šifriranih poruka Morseovim kodom. Najteži dio treninga bio je naučiti sakrivati egipatski naglasak, jer se trebao prerusiti u sirijskog Muslimana iz Beiruta. Njegov zadatak bio je nabava osjetljivih informacija vezanih uz sirijsku vojsku. Tako 1960. godine prvo kreće u Buenos Aires, gdje se kroz noćni život sprijateljio sa argentinskim Sirijcima i započeo je svoj uspon u sirijsko visoko društvo. Odlazi u Siriju, gdje 1964. godine saznaje kako Sirija planira preusmjeravanje toka rijeke Banyas, te mu je dopušten detaljan posjet vojnoj instalaciji u Golanske planine zbog prijateljstva sa sirijskim generalštabom. Njegove informacije omogućile su Izraelu brzu vojnu pobjedu nad Sirijom u Šestodnevnom ratu 1967. godine, no njegova sposobnost i nedostatak straha bila je i njegovo uništenje, postao je nemaran zbog lakoće kojom se infiltrirao. Tako 1965. godine sovjetski agenti koji su surađivali sa sirijskim, ulaze u trag Morseovog koda emitiranog iz jednog stana u Damasku. Nedugo nakon provaljuju u stan, a Cohen je uhvaćen na djelu sa svom opremom. Nakon više mjeseca mučenja i brutalnih ispitivačkih metoda, sirijski agenti nisu mogli izvući nikakvu informaciju. Tako 18 svibnja 1965. godine osuđen je na smrt vješanjem na glavnom trgu u Damasku.⁶⁰

Bivši austrijski potpukovnik *Waffen SS*-a Otto Skorzeny, poznat kao "Hitlerov komandos" i po svojoj akciji izvlačenja Mussolinija iz zatočeništva tokom drugog svjetskoga rata, završava svoju karijeru u Mossadu. Unovačen je u sklopu operacije *Damocles* 1962. godine kako bi ubio njemačkog raketnog znanstvenika Heinza Kruga, koji je radio za egipatsku vladu. U zamjenu tražio je da se njegovo ime makne sa

⁶⁰ "Kahana", stranice 62-66

wiesenthalove liste nacističkih bjegunca (iako na koncu godinama kasnije Wiesenthal odbija to učiniti). Šalje Krugu takozvanu "poštansku bombu" (na prvi pogled običan poštanski paket, no raspakiravanje paketa pokreće detonaciju eksploziva koji se nalazi u paketu) koja je ubila pet Egipćana u tvornici gdje je raketni znanstvenik radio, metoda se na koncu pokazala nepreciznom i neuspješan je u zadatku.⁶¹

Najpoznatiji mossadovi agenti Lotz i Cohen bili su ključni za munjevit pobjedu Izraela u šestodnevnom ratu, dok s druge strane Skorzeny nije blistao te se pokazao manje sposobnim unatoč njegovoj reputaciji. Svakako oni su glavni predstavnici zlatnog doba Mossada.

4. Mossad u 20. stoljeću

4.1. Lov na nacističke bjegunce

Od samog početka mossadove operacije bile su usmjerene prema arapskim i palestinskim neprijateljima. U rijetkim slučajevima bi se fokusirali na išta drugo. Jedan od takvih slučajeva bio je njihov lov na nacističke bjegunce koji su preko *O.D.E.S.S.A.-e* (akronim za *Organisation Der Ehemaligen SS-Angehörigen*, u prijevodu 'Udruženje bivših SS članova') uspjeli pronaći utočište i anonimnost u državama gdje nema ekstradicije, poput Argentine predsjednika Juana Perona. Nurnberško suđenje za Svijet imalo je značenje zatvaranja stravičnog poglavlja o holokaustu. U nekim slučajevima državni interesi podudarali bi se sa interesima lovaca na nacističke bjegunce, poput DDR-ove policijske službe za nacionalnu sigurnost *STASI-a* i Beate Klarsfeld, kojoj bi nabavljali povjerljive informacije o mjestu boravka nacističkih bjegunca poput Klause Barbiea, u zamjenu za njenu službu. Od raznih lovaca na nacističke bjegunce najpoznatiji i najuspješniji bio je Simon Wiesenthal, ukrajinski Židov koji je preživio četiri godine koncentracijskih logora. U nekim izvorima tvrdi se da mu je njegova mreža informatora dala mogućnost pronalaženja i u slučaju Adolfa Eichmanna privođenja (u suradnji sa mossadovim agentima) nacističkih bjegunca.⁶²

⁶¹ Wiseman, Paul, *"From Nazi Officer to Israeli Assassin"*, World War II Today, srpanj/kolovoz 2016., stranice 10. i 11.

⁶² „*Colonna Vilasi*“, stranice 55.-57.

Što se Eichmanna tiče, anonimnost je potrajala do 1956. godine, kada je njegov sin Klaus (pod lažnim imenom Nick i prezimenom Klement) na spoju sa Sylviom, kćeri židovske izbjeglice iz 1938. godine, pokazao antisemitske ideje te zatražio da ga se zove prezimenima Klement i Eichmann. Naknadno, Sylvia i otac Lothar obavijestili su direktora Harela pomoću pravnika koji ga je poznavao. Harrel, iako je na početku bio skeptičan i odbijao išta poduzeti, nekoliko je godina kasnije doznao da je Eichmann promijenio vlastite isprave, te da se sada zove Riccardo Klement. Harel pokreće istragu a glavni inspektor ove operacije biti će Zvi Aharoni, mossadov agent i bivši britanski vojnik. U veljači 1960. godine, dolazi u Buenos Aires gdje pronalazi eichmannovu napuštenu kuću, što je otežalo istragu. Ipak mjesec dana kasnije, Aharoni doznaje preko kurira kako se Eichmann preselio u periferiji grada. Aharoni dolazi na lokaciji nove kuće i preko skrivene kamere oslikava eichmannovu adresu iz raznih perspektiva. Također u gradskoj arhivi doznaje kako je kuća u vlasništvu Vere Liebl de Eichmann i saznaje da se nije udala za drugu osobu. Na taj način dokazana je dotadašnja teorija da se Klement zapravo zove Eichman. Jasno je da je oslikan čovjek Eichmann. Nakon što je obavješten rezultatima istrage, Harel sastaje se sa premijerom Ben Gurionom i odlučuju da je poželjno privesti Eichmanna živog u Jeruzalemu na suđenju. Uz Aharonija sastavljen je tim agenta pod vodstvom Rafi Eitana sa ciljem otmice Eichmanna. Ulaze pojedinačno u Argentinu krijumčareći potrebnu opremu za operaciju. Također dvojica agenta prerašena u turiste iznajmljuju kuću u svrsi operacijskog stožera. Nakon što su pomno pratili njegovu rutinu u večernjim satima 11. svibnja, dolazi do njegovog otimanja. Prevožen je u prtljažniku automobila sve do iznajmljene kuće. Pronađen je ožiljak na poziciji gdje su inače SS časnici imali tetovažu krvne grupe. Nakon ispitivanja Eichmann priznaje njegov pravi identitet i način na koji je pobjegao u Argentinu. Prvo prerašen u *Luftwaffe* vojnika i naknadno u *Waffen* SS poručnika napušta Njemačku i dolazi u Argentinu. Dva dana nakon otimanja Eichmann potpisuje dokument kojim pristaje na dolazak u Jeruzalemu, gdje će mu se suditi. Organiziranim letom potajno je priveden u Izraelu. Sudski proces pokrenut je u travnju 1961. godine. Osuđen je na smrtnu kaznu u prosincu iste godine, dok apel na presudu i pomilovanje od strane predsjednika su mu odbijene. Kazna je izvršena prvog lipnja 1962. godine, a tijelo mu je spaljeno.⁶³

⁶³ Bar Zohar, Michael i Mishal, Nissim, "*Mossad: The Greatest Missions Of The Israeli Secret Service*", HarperCollins Publishers, New York, 2012., stranice 59.-87.

Treba uzeti u obzir da se mossadov izvještaj događaja tijekom prikupljanja fotografija i podataka o Eichmannu razlikuje od Wiesenthalove verzije, koji je tvrdio da je osobno predao eichmannove fotografije Mossadu prije Aharonija i cijele operacije. Tridesetak godina nakon događaja, bivši direktor Harel napisao je članak u *Jerusalem Post-u* gdje tvrdi da Wiesenthal ne samo da nije sudjelovao u operaciji Eichmann, nego da je njegovo uplitanje zapravo spriječilo otimanje Mengelea jer su na koncu njegove informacije bile bezvrijedne i varljive. Gdje god ležala istina, nema dvojbi da je velika medijska pozornost na uspjeh u Eichmannovom slučaju indirektno kriva za neuspjeh privođenja Josepha Mengelea (za kojeg se također saznalo boravište), koja je Mossadu u tom trenutku onemogućila da izvede sličnu prikrivenu operaciju. Mengele napušta stan u Buenos Airesu da bi ponovno nestao sve do svoje smrti 1979. godine. Bilo je i drugih slučajeva vezanih za bivše naciste, poput neuspjelih pokušaja ubojstva Alois Brunnera između šezdesetih i osamdesetih godina dvadesetog stoljeća i ubojstva Herberta Cukursa 1965. godine u urugvajskom Montevideu. Službeno je priznato ubojstvo Cukursa, otmica Eichmanna te istraga Mengelea, a što se tiče pokušaja ubojstva Brunnera postoji samo slutnja da se radilo o Mossadu.⁶⁴

Dakle otmica Eichmanna savršen je primjer djelovanja mossadovih agenta. Isto tako dobar je pokazatelj koliko je tajnovitost bitan faktor u njenom djelovanju. Nakon medijske senzacije oko privođenja Eichmanna u Jeruzalem, nisu bili u mogućnosti izvođenja slične akcije što se Mengelea tiče. Rizik diplomatskog incidenta sa Argentinom bio je dovoljan razlog da bi se u tom trenutku odustalo od Mengelea.

⁶⁴ "Colonna Vilasi", stranice 58.-60.

4.2. Najvažnije operacije u drugoj polovici 20. stoljeća

Još jedna operacija Mossada koja nije vezana uz arapsko-palestinski konflikt desila se 1956. godine. Nalazimo se u Rusiji, gdje Nikita Hruščov preuzima vodstvo SSSR-a nakon Staljinove smrti 1953. godine. U partijskom govoru na 20. kongresu komunističke partije, Hruščov oštro kritizira kult ličnosti i staljinizam, te optužuje pokojnog za zločine protiv čovječanstva. Govor Khrushcheva nije bio namijenjen za javnost, pogotovo jer se priznaju zločini Sovjeta u Staljinovo doba. Britanski MI5 (*Military Intelligence, section 5*) i SAD-ova CIA (*Central Intelligence Agency*), željele su pisano kopiju govora kako bi svijetu izložili Staljinove zločine. Postoje dvije verzije o tome kako je dobiven govor, jedna od kojih je da je mossadov agent bio prisutan na Kongresu i na taj način došao do kopije govora. Druga verzija pripisuje uspjeh jednom poljskom novinaru. U ranim pedesetim godinama dvadesetoga stoljeća, novinar Victor Gregevsky, bio je razočaran u SSSR, također spremao se za imigraciju u Izrael. Upoznao je Luciu Brenovsku, višu dužnosnicu u varšavskom odjelu komunističke partije. Tokom sastanka sa njom primjećuje kopiju govora koju mu naknadno pristaje posuditi. Nakon kopiranja govora, šalje kopiju izraelskoj ambasadi u Varšavi, koja prosljeđuje izraelskim vlastima. Izraelske vlasti daju kopiju CIA-i, da bi na koncu govor bio objavljen u svim zapadnim medijima izazivajući velike neugodnosti u sovjetskom bloku.⁶⁵

U šezdesetim godinama 20. stoljeća, MiG-21 bio je najnapredniji sovjetski borbeni zrakoplov, a Rusi su isporučili mnogo primjeraka arapskim državama. Tadašnji direktor Amit odlučuje se za organizaciju operacije *Yahalom* (u prijevodu dijamant), u cilju otmice MiG-21 zrakoplova. Identificiran je jedan frustrirani katolički irački pilot Munir Redfa. Nakon prvih kontakta, pod izgovorom da mu je žena jako bolesna, dopušteno mu je da odleti u Grčkoj zajedno sa obitelji gdje se susreće sa predstavnikom izraelskih zračnih snaga (pod osmatračnicom mossadovih agenta). Nakon što su dogovoreni detalji o smještaju i zaštiti njegove obitelji, potajno je usmjeren na jedan dan u Izraelu gdje mu je Mossad objasnio cijeli plan o tome kako će se čitava operacija izvesti. Nakon toga, diskretno se vraća u Bagdadu. U srpnju 1966. godine Redfa nakon rutinskog leta umjesto povratka u iračku zračnu luku, preusmjerava svoj MiG prema Izraelu. Na taj način Zapad dobiva po prvi put MiG-21

⁶⁵ "Kahana", stranice 144. i 145.

te je omogućeno američkim tehničarima da ga prouče u zamjenu za tehničke specifikacije najnovijih američki protuzrakoplovni raketa SAM-2. Sve je to bilo iznimne važnosti za pripremu Izraela za šestodnevni rat 1967. godine, a Redfa na konferenciji za novinare kao razlog za dezerterstvo objašnjava da više nije mogao podnijeti progon Kršćana u Iraku te da dosta puta bio je prisiljen bombardirati kurdska naselja.⁶⁶

Tijekom olimpijskih igara 1972. godine u Münchenu dolazi do krize s taocima i masakra nakon neuspjele akcije njemačke policije, gdje stradava 11 Izraelskih sportaša i trenera, jedan njemački policajac i petorica atentatora. Pripadali su palestinskoj terorističkoj skupini *Black September Organization (BSO)*, a nakon pritvora trojica preživjelih atentatora pušteni su na slobodu.. Mnogo godina kasnije saznaje se da je greškom njemački strijelac ubio izraelske sportaše te da je BRD zataškala te detalje.⁶⁷ Izrael pokreće operaciju *Wrath of God*. Prvi potez bio je bombardiranje poznatih terorističkih uporišta u Libanonu i Siriji. Unatoč mossadovom fijasku u Lillehammeru sastavljen je popis sa 35 meta, vođe terorističkih skupina za koje će se pobrinuti mossadove posebne jedinica *Kidon*. Nakon temeljite istrage, prva meta (danas je identitet mete tajan) ubijena je u gradu Haifa. *Kidon* uspijeva pronaći i ubiti još nekoliko meta, poput Waela Zwaitera (*PLO*) u listopadu 1972. i Zajada Muchassija (*PLO*) u travnju 1973. godine. U siječnju 1976. godine dvojica Nijemaca (regrutirani u *PFLP*, to jest *Popular Front for the Liberation of Palestine*) uhićeni su u suradnji sa policijom Kenije prije planiranog izvršenja atentata na jedan let iz Južne Afrike u Izrael, i naknadno osuđeni na deset godina zatvora. Operacija uglavnom nije bila u potpunosti uspješna, pogotovo jer je tijekom istrage ustrijeljeno mnogo agenta (na primjer kada bi se sastali sa sumnjivim informatorima).⁶⁸

Operacija *Thunderbolt* (također poznata kao operacija *Yehonathan*), organizirana je u srpnju 1976. godine u cilju spašavanja taoca u zračnoj luci Entebbe. Tjedan dana ranije otet je zrakoplov kompanije *Air France* na ruti Tel Aviv - Atena - Pariz. Prvo je preusmjeren do Bengazija u Libiji, pa konačno u Entebbe (Uganda). Svi putnici koji nisu bili Židovi pušteni su na slobodu, a preostalih 103 Židova ostalo je zarobljeno. *IDF* je u međuvremenu na tajnoj lokaciji sagradio repliku dijela zrakoplovne luke Entebbe gdje su se taoci nalazili. Amanov odjel *Sayeret Maktal* zajedno sa

⁶⁶ Bar Zohar, Michael i Mishal, Nissim, stranice, 161.-169.

⁶⁷ *Kahana*, stranice 196. i 197.

⁶⁸ Isto, stranice 305.-309.

Mossadom na temelju prikupljenih podataka sastavljaju plan spašavanja. Mješoviti timovi dvaju organizacija od oko stotinjak ljudi tajnim letom četvero vojnih transportnih zrakoplova *Lockheed C-130 Hercules* tokom noći dolazi na rubu zrakoplovne luke. Akcija je trajala nekoliko minuta, 101 civila je spašeno, a u paljbi umiru osam terorista, 45 ugandskih vojnika (koji su podržavali teroriste), dva taoca i potpukovnik Yehonathan Netanyahu (brat današnjeg premijera Benjamina Netanyahu u čiju čast je operacija preimenovana). Također sabotirani su ugandski borbeni zrakoplovi na pisti. Za uspjeh operacije ključni su bili dobra organizacija, poznavanje mnoštvo informacija i mossadova veza u Ugandi koja im je omogućila postavljanje privremenog uporišta.⁶⁹

Odnosi između Iraka i Izraela 1977. godine bili su napeti, prvenstveno zbog Saddamove narudžbe za izgradnju nuklearne jezgre u Francuskoj na lokaciji La Seyne-sur-Mer. Direktor Hofi je prvo bez uspjeha probao diplomatskim putem potaknuti Francuze na intervenciju. Naknadno jedna skupina francuskih ekologa za koju nitko nikad nije čuo je uništila jezgru. Saddam odgovara slanjem izaslanika Al-Meshada u Pariz na pregovore za transport nuklearnih materijala u Bagdad. Izaslanik je ubijen na Hofijevu naredbu. Operacija *Sphynx* smatrana je neuspješnom jer je Saddam nastavio sa nuklearnom politikom, tako da konačni kraj nuklearne problematike vidimo tek 1981. godine operacijom *Opera*, kada se Izrael odlučio za bombardiranje iračke baze Al-Tuweitha gdje se gradila nuklearna elektrana. Također francuskim mehaničarima koji su radili na elektrani je javljeno na vrijeme za evakuaciju. No Saddam Hussein nastavlja sa politikom naoružavanja, te 1990. godine novači genijalnog Kanađana Geralda Bulla, znanstvenika koji je izumio *Supertopa*, artiljerija sa najjačim dometom ikad izgrađena, koja je u stanju ispaliti nuklearnu glavu. Dva dana kasnije, Kidonov tim u operaciji *Babylon* ubija ga na pragu njegove kuće u Bruxellesu.⁷⁰

U Palestini i Libanonu bilo je nekoliko utjecajnijih ljudi koji su se zalagali za sveti rat. To su bili Abu Jihad, Arafatov suradnik osamdesetih i Fathi Shaqaqi, religiozni vođa i regruter kamikaza, devedesetih godina 20. stoljeća. Abu Jihad živio je u vili u Tunisu zajedno sa obitelji i tjelohraniteljem. Agent poznat samo pod šifriranim imenom *Sword* je pričekao da se rutinski Jihad vrati kući, nakon čega ubija Jihada zajedno sa vozačem i tjelohraniteljem. Fathi Shaqaqi bio je kriv za teroristički napad gdje dvojica *kamikaza*

⁶⁹ Isto, stranice 317.-320.

⁷⁰ "Colonna Vilasi", 61.-64.

ubijaju 20 ljudi u autobusu u Beith Lid. Dvojica agenta, poznati samo pod šifriranim imenima *Gil* i *Ran*, dolaze na Maltu, gdje je Shaqaqi bio u posjetu. Prilaze mu na motociklu i ubijaju ga.⁷¹

Khaled Mas'hal, vođa Hamas-a od 1996. godine, koji je boravio u Jordanu, napadnut je u rujnu 1997. godine aerosol živčanim plinom. Zbog prijetnji jordanskog kralja da će izručiti mossadove agente (koji su ulovljeni i vođeni na ispitivanje) SAD-u, Izrael bio je prisiljen poslati protuotrov. U bolnici je Mash'hal spašen, a agenti na koncu pušteni su na slobodi u zamjenu za Sheikha Yassina, jednog od vođe Hamasa koji je do tada bio u jednom izraelskom zatvoru. Operacija je bila potpuni fijasko, a direktor Yatom smijenjen je 1998. godine.⁷²

Dakle vidljivo je da identiteti agenata koji su sudjelovali u raznim operacijama ostaju dandanas prikriveni iz sigurnosnih razloga. Također u mnogo slučajeva glavna meta bili su ljudi politički vezani za Palestinu ili znanstvenici spremni na prodaju prototipa oružja neprijateljskoj državi.

⁷¹ Isto, stranice 63. i 64.

⁷² *Kahana*, stranice 143. i 144.

5. Mossad u 21. stoljeću

Devedesetih godina 20. stoljeća posjetom Kim Il Sunga u Damask Hafezu Al-Assadu, počela je suradnja Sjeverne Koreje i Sirije potpisom vojnog i tehnološkog pakta. Prioritet su bila biološka i kemijska oružja, dok je nuklearno naoružanje bilo manje bitno u početku, povrh toga Hafez Al-Assad odustaje od plana kupnje nuklearnog reaktora iz Rusije. Nakon smrti oca 2000. godine, dolazi njegov nasljednik Bashar Al-Assad. Sastaje se sa sjevernokorejskom delegacijom 2002. godine u cilju asistencije oko izgradnje nuklearnog reaktora u Siriji. U dogovoru se uključuje Iran, koji će financirati projekt u vrijednosti od dvije milijarde dolara (takozvani *Dir Al-Zur* projekt). U veljači 2007. godine, iranski general Ali Reza Asgari, (nakon njegovog dezerterstva) daje važne informacije CIA-i i Mossadu (koje su tad surađivale) vezane uz sirijski nuklearni program. U srpnju 2007. godine u londonskom Kensington hotelu jedan sirijski viši dužnosnik ostavlja laptop u vlastitoj sobi. Dok njega nije bilo sa elektroničnim uređajem dvojica mossadovih agenta provaljuju mu i postavljaju sofisticiranu verziju trojanskog virusa, koji im je omogućio da sa sigurnosne daljine preuzmu sve informacije koje su se nalazile u memoriji laptopa. Mossad, nakon što doznaje prve informacije vezane uz nuklearni program u Siriji, obavijestio je SAD o situaciji. U početku predsjednik George W. Bush, na savjet državne sekretarice Condoleeze Rice i ministra obrane Roberta Gatesa, odbijao je bilo kakvu intervenciju. U kolovozu iste godine, *Sayeret Maktal* infiltrirao se u područje oko buduće elektrane, te uzima uzorak tla koji se kasnije pokazao radioaktivnim. Nakon raznih satelitskih fotografija i potpore SAD-a započeta je operacija *Orchard* (5. rujan 2007. godine), poslani su izraelski borbeni zrakoplovi F-15 koji su prvo bombardirali radarsku stanicu pa naknadno kompletno uništili elektranu. Također u kolovozu 2008. godine poslana su dva agenta, koja su ubila generala Muhammada Suleimana, Assadov najbližeg prijatelja i rukovoditelj sirijskog nuklearnog projekta.⁷³ Nakon rješavanja nuklearne problematike sa Sirijom situacija se u regiji nije smirila, ubojstva iranskih nuklearnih znanstvenika postajala su sve češća pojava. Također 2008. godine poslovni čovjek i stručnjak u elektronici Ali Ashtari obješen je u Teheranu zbog optužbe surađivanja Mossadom.⁷⁴

⁷³ Bar Zohar, Michael i Mishal, Nissim, stranice 279.-290.

⁷⁴ Blanche, Ed, "Iran-Israel covert war", *The Middle East*, lipanj 2009., stranice 28-31

Hamasov suosnivač militantskog odjela Mahmoud Al-Mabhouh, izvršio je nekoliko otmica i ubojstva izraelskih vojnika 1989. godine, slikajući se zajedno sa leševima ubijenih vojnika kao provokaciju Izraelu. Nakon 2003. godine jača svoju poziciju u hijerarhiji Hamasa te postaje cijenjeni krijumčar oružja iz Irana u pojas Gaze. Konstantno je mijenjao identitet i putne isprave jer bio je svjestan da ga Izrael neće zaboraviti. U jednom intervjuu za televiziju *Al-Jazeera* priznaje svoj udio u ubojstvima i tvrdi kako su ga pokušali ubiti tri puta. Intervju je dao na zahtjev Hamasa, iako je osobno smatrao kako je nepotreban rizik izložiti svoje lice javnosti. Nekoliko tjedana kasnije dobiva poziv i ponudu za nagodbu nabave novog oružja. Sastanak se trebao dogoditi u gradu Dubai-u, inače poznat po velikom broju kamera i smatran sigurnim mjestom. To je ujedno i razlog zbog kojeg Al-Mabhouhu poziv nije bio nimalo sumnjiv. Tako 18. siječnja 2010. godine desio se događaj bez presedana. Cijela mossadova akcija, osim njegovog ubojstva u hotelskoj sobi, snimljena je na kamerama. Vidljivo je da su operaciju koordinirali Kevin Daveron i Gail Folliard, oboje sa irskim putovnicama, a nakon istrage utemeljeno je da je Al-Mabhouh imobiliziran elektrošokom i naknadno ugušen jastukom. Saznalo se da su njihova imena lažna i njihove adrese nepostojeće. Šef policije Dubaia opisao je detalje umorstva, te izjavio da su to metode koje je kroz svoju povijest mnogo puta već koristio Mossad. Također u travnju 2011. jedan izraelski dron ispalio je raketu u Port Sudanu, te ubio još jednog člana i krijumčara oružja Hamasa u konvoju transportnih vozila. Dostavljali su oružja militantima u pojasu Gaze.⁷⁵

Vidljivo je da Mossad, iako se sada koristi sofisticiranijim metodama i tehnologijom, nastavlja borbu protiv nuklearnog naoružanja susjednih država i spreman je na ubojstva neprijatelja Izraela na isti način kao i u 20. stoljeću. Razlog tome je Dagan, jedino bivše vojno lice među direktorima u razdoblju nakon hladnoga rata vodstvo, koji je vodio Mossad u razdoblju kada su se navedene operacije događale.

⁷⁵ Bar Zohar, Michael i Mishal, Nissim, stranice 304.-316.

ZAKLJUČAK

Dakle, kroz povijest je Mossad odigrao važnu ulogu u jačanju Izraela, države koja je od samog početka u lošim odnosima sa svim bliskoistočnim susjedima. Mnogo je razloga tome, prije svega vjerski faktor, to jest judaizam u regiji u kojoj već stoljećima prevladava islam. Drugi faktor možemo vidjeti u militarizmu, jer Izrael je *de facto* najbolje organizirana i opremljena država na Bliskom Istoku, što je čini prijetnjom. Treći faktor je neriješen spor oko granica s Palestinom te konstantnih gerilskih borba i napadima koji i danas traju, većinom zbog ekspanzije i kolonizacije Izraela na područjima koja je Palestina smatrala svojim, te prisvajanja Jeruzalema kao izraelskog grada. Ljudi poput Lotza i Eli Cohena, osim munjevitoj pobjedi u šestodnevnom ratu, doprinijeli su jačanju države. Pokazali su veliku razinu organiziranosti kao institucija. Osim nekoliko situacija gdje su operacije bile kompletni fijasko poput afere u Lillehammeru, većina ih je bilo uspješnih te su ostvarile interese izraelske države. Najuspješnijom možemo smatrati operaciju Yahalom, koja je omogućila Izraelu da se dohvati tehničkih podataka tadašnjeg najrazvijenijeg borbenog zrakoplova MiG-21 i u zamjenu za te podatke, dobivanje tehničkih specifikacija najnovijeg američkog raketnog sustava SAM-2.

Također, tehnološki razvoj zadnjih godina, najbitnije od svega u području izgradnje *dronova* i napretku u polju informatike, u nekim slučajevima je označio veliku promjenu u načinu djelovanja. Troše se velike svote novca u *cyber security* u posebnim instalacijama poput one u Negev pustinji.⁷⁶

Pod vodstvom Dagana borba protiv Hamasa nastavila se na iste načine korištene u razdoblju Hladnoga rata, što je iznimka ovog perioda. Za Halevijeva, Pardova i trenutnog Cohenova vodstva znamo vrlo malo detalja u vezi mossadovog djelovanja. U većini slučajeva ne postoje dokazi koji jasno pokazuju da je riječ o Mossadu, što potvrđuje tezu o promjeni u načinu djelovanja koji je više tajani i prikriven i manje militarističkog vojnog tipa. Kraj Hladnoga rata označio je promjenu od organizacije u kojoj prevladava muški rod do sve većeg izjednačavanja sa ženskim. Žene poput Ben Tov i Raphael sada su sastavni dio mossadovih timova.

⁷⁶Renaudie, Jean-Luc, "Israel's cyber sector blooms in the desert", The Times of Israel, <http://www.timesofisrael.com/israels-cyber-sector-blooms-in-the-desert/>, 31. kolovoz 2017.

Kao što sam već napomenuo, učinjena su čuda i veliki uspjesi u razvoju novih tehnologija koji su jako unaprijedili standard i način života, no ono u čemu su Izrael i njene sigurnosne službe Mossad, Aman i Shabak ostvarili nikakav ili jako mali uspjeh je diplomacija, to jest, od 1948. do sad priznati su mirovno-diplomatskim odnosima samo od strane Egipta i Jordana, što se tiče bliskoistočnih država, a nakon propadanja mirovnih pregovora početkom 21. stoljeća, situacija s Palestinom se pogoršala, pogotovo mossadovom politikom uklanjanja vođa Hamasa.

LITERATURA / IZVORI I LITERATURA

a) Knjige

- Bar Zohar, Michael i Mishal, Nissim, *"Mossad: The Greatest Missions Of The Israeli Secret Service"*, HarperCollins Publishers, New York, 2012.
- Colonna Vilasi, Antonella, *"The History of Mossad"*, AuthorHouse UK Ltd., Bloomington, 2014.
- Kahana, Ephraim, *"Historical Dictionary of Israeli Intelligence"*, The Scarecrow Press Inc., Lanham (Maryland USA), 2006.
- Reich Bernard, *"A Brief History of Israel"*, Facts On File Inc., New York, 2008.
- Shindler Colin, *"A History of Modern Israel"*, Cambridge University Press, New York, 2013.

b) Znanstveni članci

- Blanche, Ed, *"Iran-Israel covert war"*, The Middle East, lipanj 2009., stranice 28-31
- Rabiger, Joanna, *"Israeli Intelligence"*, Government Intelligence Agencies, 10. studeni 2002., stranice 83.-89.
- Rosenberg-Friedman, Lilach, *"National mission, feminine identity and female leadership in a mythical masculine organization: The story of Ada Sereni, head of the Mossad Le'Aliyah in Italy during the 1940s"*, Women's Studies, 2014., stranice 589.-618.
- Wiseman, Paul, *"From Nazi Officer to Israeli Assassin"*, World War II Today, srpanj/kolovoz 2016., stranice 10. i 11.

c) Internet

- Ari Gross, Judah, *"Ex-Mossad chief: On thwarting Iran, Netanyahu should be speaking to Putin, not Trump"*, The Times of Israel, <http://www.timesofisrael.com/ex-mossad-chief-on-thwarting-iran-netanyahu-should-be-speaking-to-putin-not-trump/>, 15. kolovoza 2017.
- *"Gaza crisis: Toll of operations in Gaza"*, British Broadcasting Corporation (BBC), <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28439404>, 15. kolovoza 2017.
- *"Grand Challenges 2017"*, Libertad Ventures Fund, <http://www.libertad.gov.il/eng/index.html>, 31. kolovoza 2017.

- *"Inside Israel's super-secret intelligence agency"*, Columbia Broadcasting System (CBS) Interactive Inc., <https://www.cbsnews.com/news/inside-israels-super-secret-intelligence-agency/> 15. kolovoza 2017.
- Melman, Yossi, *"Analysis: The Challenges facing Israel's next Mossad chief"*, Jpost Inc., <http://www.jpost.com/Israel-News/Politics-And-Diplomacy/Analysis-The-challenges-facing-Israel's-next-Mossad-chief-436676> 15. kolovoza 2017.
- *"Our History"*, Krav Maga Worldwide, <https://www.kravmaga.com/about-us/our-history/>, 15. kolovoza 2017.
- Renaudie, Jean-Luc, *"Israel's cyber sector blooms in the desert"*, The Times of Israel, <http://www.timesofisrael.com/israels-cyber-sector-blooms-in-the-desert/>, 31. kolovoz 2017.

SAŽETAK

U ovom radu prikazana je cjelokupna povijest Mossada ili bar onih najbitnijih događaja koji su oblikovali njenu povijest. Rad počinje sa pregledom najvažnijih događaja povijesti suvremenog Izraela u rasponu od početka prve *Aliyah* na samom kraju 19. stoljeća do operacije *Protective Edge* 2014. godine. Nastavlja se poglavljima o ustrojstvu Mossada, regrutaciji novih agenta te poglavlju o drugim službama poput *Amana* i *Shabaka* sa kojima su surađivali. Dalje postavljen je kratak pregled povijesti Mossada počevši od prvog direktora Reuvena Shilolaha 1949. godine do sadašnjega Yosefa Meira Cohena koji je preuzima vodstvo 2016. godine. Slijedeća dva poglavlja daju uvid u život i djelovanje jednog mossadovog agenta, kroz oči najpoznatijih agenta i agentica. Nastavljamo sa poglavljem o lovu nacističkih bjegunca Eichmanna, Cukursa i Mengelea. Lov na Eichmanna detaljno prikazuje način na djelovanja Mossada kada je u pitanju zadatak otmice. Slijedeće poglavlje prikazuje najvažnije operacije u drugoj polovici 20. stoljeća. To su operacije poput otimanja zrakoplova MiG-21 u šezdesetima, nabave tajnog partijskog govora Nikite Khrushcheva, razna ubojstva vezana uz palestinske teroriste, sprječavanja saddamovog pokušaja nuklearnog naoružavanja i ubojstva znanstvenika poput Geralda Bulla. U zadnjem poglavlju prikazana je suradnja sa SAD-om oko sprječavanja sirijskog pokušaja nuklearnog naoružavanja na početku 21. stoljeća. Također detaljno je prikazano djelovanje jednog mossadovog tima kada je u pitanju zadatak ubojstva jednog od vođe i krijumčara oružja Hamasa.

Ključne riječi: Aliyah, Izrael, IDF, Mossad, Aman, Shabak, Hamas, Hezbollah

ABSTRACT

This paper represents the entire history of Mossad or at least the most important events that shaped its history. Work begins with an overview of the most important events in the history of contemporary Israel, ranging from the beginning of the first Aliyah at the end of the 19th century to the Protective Edge operation in 2014. The next chapters describe the organization of Mossad, the process of recruiting new agents and a chapter about other intelligence agencies in Israel such as Aman and Shabak. Cooperating with those was in some cases vital to the success of the operation. Next is a brief overview of the history of the Mossad seen through their directors, starting with Reuven Shilolah, the first director in 1949, to the current Yosef Meir Cohen, who took over the position in 2016. The next two chapters give an insight into the life and performance of a Mossad agent through the eyes of the most famous male and female agents. We continue with the chapter on the Nazi Hunt regarding fugitives as Eichmann, Cukurs and Mengele. The Hunt of Eichmann shows in detail the way Mossad operates when it comes to the task of kidnapping an individual. The next chapter shows the most important operations in the second half of the 20th century, operations such as the hijack of the MiG-21 aircraft in the 1960s, the acquisition of the secret speech of Nikita Khrushchev, various murders of Palestinian terrorist, the suppression of Saddam's attempt to obtain nuclear weapons and the killing of scientists like Gerald Bull. In the last chapter, we can see an example of cooperation with the United States, in this case the stopping of Al-Assad's attempt to build nuclear weaponry at the beginning of the 21st century. Also there is a detailed example of how Mossad operates when it comes to the task of killing one of the Hamas leaders and weapon smugglers.

Title in English: 'The History of Mossad'

Keywords: Aliyah, Israel, IDF, Mossad, Aman, Shabak, Hamas, Hezbollah.